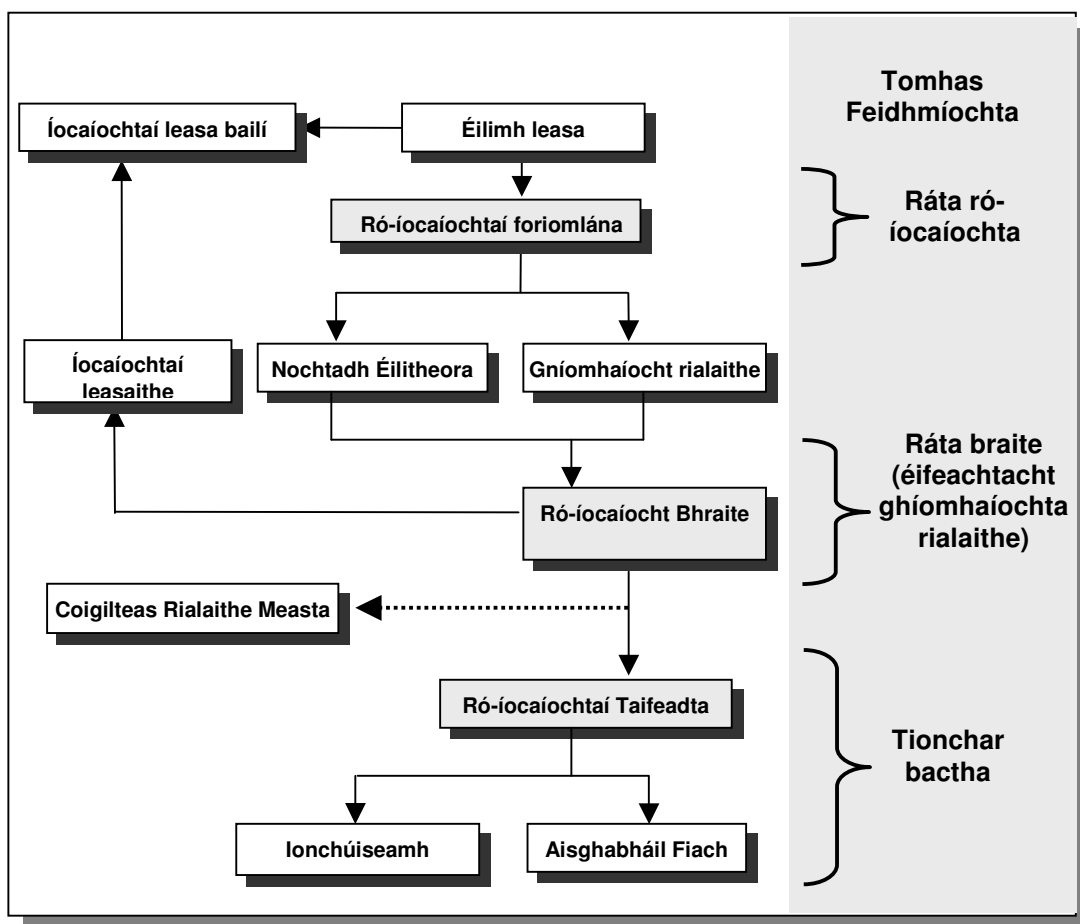

23 Rialtacht Íocaíochtaí Leasa Shóisialaigh

- 23.1** Ceanglaítear ar an Roinn Coimirce Sóisialaí (an Roinn) a chinntiú go bhfeidhmítear an caiteachas a thabhaíonn sí chun na críocha ar chuir Dáil Éireann an t-airgead ar fáil, agus go bhfuil a hidirbhearta airgeadais i gcomhréir leis na húdaráis faoina gceaptar iad a bheith déanta. Áirítear go bhfuil idirbhearta airgeadais 'rialta' nuair a shásaítear na coinníollacha seo aron.
- 23.2** D'fhéadfadh go n-éireodh íocaíochtaí leasa de bhreis ar theidlíochtaí éilitheoirí de bharr calaoise, earráide éilitheora nó earráide rannaí/riaracháin. I gcás go n-eascraíonn ró-íocaíochtaí is é cuspóir na Roinne an ró-íocaíocht a aithint agus leibhéal na híocaíochta a choigeartú dá réir. I gcás go gcinneann oifigeach breithiúnachta gur éirigh ró-íocaíocht, déanann an Roinn iarracht an ró-íocaíocht a fháil ar ais ón éilitheoir. Ní mór idirdhealú a dhéanamh idir leibhéal foriomlána ró-íocaíochtaí ar fud scéimeanna leasa agus leibhéal na ró-íocaíochtaí braite agus ró-íocaíochtaí tafeadta a bhfuiltear ag díriú orthu don aisghabháil (féach Fíor 23.1).

Fíor 23.1 Bainistiú agus Tomhas Ró-íocaíochtaí Leasa

Suirbhéanna Calaoise agus Earráide

23.3 Is iad na príomhthosca a aithnítear a mbeidh ró-íocaíochtaí de thoradh orthu

- **calaois** — sa chás ina gcuireann an t-éilitheoir eolas neamhiomlán nó míchruinn ar fáil d'aon ghnó chun socair a fháil
- **earráid éilitheora** — a eascraíonn nuair atá an t-éilitheoir tar éis eolas míchruinn nó neamhiomlán a chur ar fáil, nó nuair a mhainnigh sé/sí athrú ábhartha sna himthosca a thuairisciú (mar shampla ardú ar theacht isteach nó athrú ar riocht sláinte), ach nach bhfuil aon chalaois shoiléir ar intinn ag an éilitheoir
- **earráid rannach nó riaracháin** — i gcás go n-íoctar sochair go mícheart de bharr easpa gnímh, moille nó earráidí a rinne an Roinn nó foireann na Roinne.

23.4 Cuireann suirbhéanna bunaithe ar athbhreithnithe cuimsitheacha ar shamplaí de chásanna a roghnaítear go randamach bealach ionchasach ar fáil don Roinn chun meastachán a dhéanamh ar tharlúint fhoriomlán ró-íocaíochtaí i scéimeanna leasa. Fónann torthaí na suirbhéanna freisin mar mhodh chun éifeachtacht ghníomhaíochta athbhreithnithe a mheasúnú trí bhonn a chur ar fáil chun ráta braite ró-íocaíochtaí na Roinne a luacháil.

23.5 Déanann an Roinn suirbhéanna tréimhsiúla chun díriú ar a gníomhaíocht rialaithe ar na scéimeanna agus na tairbhíthe is airde a bhfuil baol íocaíochtaí gan údar bainteach leo. I Meitheamh 2012, d'fhoilsigh an Roinn torthaí trí shuirbhé ar íocaíocht mhírialta a dhírigh ar Shochar Cuardaitheoirí Poist, Liúntas Míchumais agus íocaíochtaí Teaghlach Aontuismitheora.¹

23.6 Bhí suirbhéanna déanta cheana ag an Roinn ar gach ceann de na scéimeanna ach cuireadh gné bhreise san áireamh sna suirbhéanna is deireanaí. Bhí meastachán ar an nglanchaillteanas airgeadais don Roinn i gceist anseo, faoina bhféadfadh éilitheoir a bhfuil ró-íocaíocht ar scéim áirithe á fáil aige/aici a bheith i dteideal íocaíochta faoi scéim eile, nó a bhféadfadh dó nó di teacht chun a bheith ina chleithiúnaí aosaithe d'éilitheoir eile. Leis an nglanchaillteanas airgeadais a ríomh úsáideadh an mhodheolaíocht seo a leanas.

- Mar a tharla i suirbhéanna roimhe seo, scrúdaíodh sampla randamach cásanna chun teidlíocht íocaíochta a athbhreithniú. Rinneadh an leibhéal íocaíochta mírialta a ríomh mar luach na ró-íocaíochtaí mar chéatadán de na n-íocaíochtaí iomlána i gcomhréir leis na cásanna samplacha.
- Rinneadh cásanna in ar aithníodh ró-íocaíochtaí a athscrúdú níos deireanaí chun fáil amach cibé a raibh íocaíocht leasa á fáil ansin ag an éilitheoir (ar laghdaíodh nó ar cuireadh deireadh lena íocaíocht). D'éireodh cásanna dá leithéid i gcás go raibh achomharc déanta ag an éilitheoir in aghaidh an chinnidh an íocaíocht leasa a laghdú nó deireadh a chur leis agus in ar deonaíodh an t-achomharc, nó toisc gur cinneadh go raibh an t-éilitheoir i dteideal éilimh a dhéanamh faoi scéim éagsúil as a cheart féin nó mar chleithiúnaí aosaithe.
- Déantar glanchaillteanas na Roinne a ríomh mar an ró-íocaíocht thosaigh a aithníodh lúide aon íocaíochtaí leasa a bhfuil éileamh á dhéanamh ag an éilitheoir orthu faoi láthair.

¹ Toisc nach raibh torthaí suirbhéanna 2012 ar fáil go dtí Meitheamh 2012, níorbh fhéidir iniúchadh a dhéanamh ar an bpróiseas suirbhé roimh thabhairt chun críche na tuarascála seo. Déanfar na suirbhéanna a iniúchadh in aghaidh na gcritéar ábhartha agus déanfar na torthaí a thuairisc in am trátha.

- 23.7** Rinne suirbhéanna roimhe seo catagóiríú ar ró-íocaíochtaí mar chalaois, earráid chustaiméara nó earráid rannach/riaracháin. I suirbhé 2012 ar chásanna Liúntas Míchumais, rinne an Roinn ró-íocaíochtaí a chatagóiríú mar chalaois, earráid chustaiméara/rannach nó neamhcháilitheacht leighis. Áiríonn an Roinn nach ionann athrú ar thuairim leighis maidir le cáilitheacht an chliaint agus earráid nó calaois.
- 23.8** Is bunriachtanas é do mheastachán iontaofa ró-íocaíochtaí bunaithe ar roghnú randamach cásanna athbhreithnithe go ndéantar tástáil iomlán ar na critéir cháilitheachta uile. I gcás Liúntais Mhíchumais, áirítear anseo athbhreithniú ar cháilitheacht faoi chritéir leighis na scéime. Baineann sé le nádúr breoiteachtaí áirithe gur féidir athrú a theacht ar riocht leighis othair i gcaitheamh na haimsire. Féadfaidh athrú a theacht ar réimeas cóireála freisin a bhféadfadh feabhsúcháin i gcumas roinnt othar a bheith mar thoradh orthu, lena n-áirítear a gcumas chun dul i mbun oibre. Beag beann ar chúla an cháis, fágann cinneadh neamhcháilitheachta reatha d'íocaíochtaí leasa leanúnacha toisc nach bhfuil coinníollacha leighis á gcomhlíonadh anois go bhfuil an íocaíocht de bhreis ar an teidlíocht.

Torthaí Suirbhéanna

- 23.9** Tá na torthaí don trí shuirbhé is deireanaí leagtha síos i bhFíor 23.2.
- 23.10** I gcás deireadh a bheith curtha le híocaíochtaí Teaghlach Aontuismitheora agus Liúntas Míchumais de thoradh na suirbhéanna caolaoise agus earráide, chuir idir 75% agus 85% d'éilítioirí tús le héilimh faoi scéimeanna éagsúla ina dhiaidh sin, d'aistrigh go dtí éileamh a bpairtnéirí nó tugadh a stádas ar ais dóibh tar éis achomhairc nó cur isteach éilimh nua. I gcomparáid leis seo ní raibh ach beagán os cionn aon trian d'éilítioirí Cuardaitheora Poist ar cuireadh stop leo ag fáil íocaíochtaí faoi scéim éagsúil, nuair a rinneadh athscrúdú orthu.
- 23.11** Tugadh ar aird go raibh an leibhéal foriomlán íocaíochta mírialta a tuairiscíodh i suirbhé 2012 ar chásanna Teaghlach Aontuismitheora (7.1%) ar aon dul leis an toradh i suirbhé 2007 (7.3%).
- 23.12** D'aithin athbhreithniú 2012 ar Liúntas Míchumais leibhéal foriomlán íocaíochta mírialta de 18.4% — 3.1% de bharr calaoise agus earráide agus 15.3% de bharr neamhcháilitheachta leighis. D'fhéadfadh go mbeadh impleachtaí ag an leibhéal neamhcháilitheachta leighis do Liúntas Míchumais do leibhéal agus d'uainiú optamach athbhreithnithe leighis ar chásanna.
- 23.13** Mhaígh an Roinn go mbeadh a freagairt do shaincheisteanna neamhcháilitheachta leighis dífriúil lena freagairt do thorthaí suirbhé eile.

Fíor 23.2 Luach measta íocaíochtaí Leasa Mírialta (scéimeanna roghnaithe) – suirbhéanna 2012

	Céatadán d'íocaíocht scéime		
	Luach íocaíochtaí mírialta	Luach éileamh athshuite nó aistrithe	Glan-chailiteanas
Sochar Cuardaitheora Poist	2.5%	0.9%	1.6%
<i>Díobh seo, ar bhain le</i>			
<i>Calaois</i>	0.1%	—	0.1%
<i>Earráid</i>	2.4%	0.9%	1.5%
Íocaíocht Teaghlach Aontuismitheora	7.1%	4.4%	2.7%
<i>Díobh seo, ar bhain le</i>			
<i>Calaois</i>	6.7%	4.4%	2.3%
<i>Earráid</i>	0.4%	—	0.4%
Liúntas Míchumais	18.4%	14.3%	4.1%
<i>Díobh seo, ar bhain le</i>			
<i>Calaois</i>	2.1%	0.9%	1.2%
<i>Earráid</i>	1.0%	0.1%	0.9%
<i>Neamhcháilitheacht Leighis</i>	15.3%	13.3%	2.0%

Foinse: An Roinn Coimirce Shóisialta. Torthaí suirbhé, Meitheamh 2012 (neamh-iniúchta)

Leibhéal Foriomlán Íocaíochta Mírialta

23.14 Léirigh torthaí na suirbhéanna earráide agus caolaoise a rinne an Roinn roimhe seo go raibh fadhb shuntasach ró-íocaíochta ann, arbh ionann agus íocaíocht mhírialta, maidir le cuid mhór de na scéimeanna íocaíochta leasa a fheidhmíonn sí. Cé gur léir go bhfuil scála na faidhbe níos mó do scéimeanna Vóta-mhaoinithe, tá leibhéal measta íocaíochtaí mírialta faoi na scéimeanna maoinithe ag árachas sóisialta ábhartha freisin. Léiríonn Fíor 23.3 meastachán de scála na n-íocaíochtaí leasa mírialta i 2011, agus ionchorpraíonn torthaí an tsuirbhé is deireanaí.

Fíor 23.3 Íocaíochtaí Mírialta Measta i dTeidlíochtaí Leasa, de réir Scéime agus Foinse Maoinithe

	Bliain an tsuirbhé ^a	Costas scéime 2011 €m	Leibhéal íocaíochta mírialta don scéim %
Scéimeanna vóta-mhaoinithe			
Sochar Leanaí	2004	2,076	1.8
Forlíonadh Ioncam Teaghlaigh	2005	205	3.3
Pinsean Stáit (neamh-ranníocach)	2007	972	2.1
Liúntas Cuardaitheora Poist	2009	2,975	4.1
Liúntas Míchumais	2010	1,089	18.4 (glanchostas 4.1%)
Íocaíocht Teaghlach Aontuismitheora	2011	1,089	7.1 (glanchostas 2.7%)
Scéimeanna Ciste Árachais Sóisialaigh			
Sochar Breoiteachta	2006	876	0.4
Pinsean Stáit (Ranníocach/Aistriú)	2009	3,755	1.1
Sochar Cuardaitheora Poist	2011	927	2.5 (glanchostas 1.6%)

Foinse: Suirbhéanna earráide agus calaoise na Roinne Coimirce Sóisialaí

Nóta: a Bliain bhunaidh don tsuirbhé.

- 23.15** Tá éagsúlacht leathan i leibhéal íocaíochtaí mírialta idir scéimeanna atá Vóta-mhaoinithe. Ní h-eol ábharthacht na faidhbe thar na scéimeanna Vóta-mhaoinithe nár dearnadh suirbhé orthu, cuid mhór díobh seo a ndéantar tástáil acmhainne orthu.
- 23.16** Níor cuireadh an cineál seo suirbhé i bhfeidhm ar chuid de na mórscéimeanna caiteachais, agus téann na torthaí suirbhé is deireanaí maidir le roinnt scéimeanna siar chomh fada le 2004 agus 2005. I bhfianaise na leibhéal suntasach caiteachais scéime, is ábhar inní an easpa suirbhéanna calaoise agus earráide sna scéimeanna sin.
- B'ionann caiteachas ar Liúntas Leasa Forlíontach agus beagán faoi bhun €1 billiún i 2011. Rinne Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte páirtshuirbhé ar chásanna Cíos Forlíontach, ar chuir Rannóg Rialaithe na Roinne tús leis, i 2007. Ní áirítear pleananna do shuirbhé Liúntas Leasa Forlíontach i dtionscnamh calaoise reatha na Roinne.²
 - Ní dhearnadh suirbhéanna maidir le híocaíocht do chúramóirí, pinsin ranníocacha baintrí/baintrí fir agus pinsin easláine. B'ionann agus €2.5 billiún an caiteachas ar na trí scéim seo i 2011. Tugtar ar aird go bhforálann sceideal beartaithe na Roinne suas go 2016 do shuirbhéanna calaoise agus earráide ar na scéimeanna seo.
- 23.17** Tá sé tábhachtach go ndéanfaidh an Roinn suirbhéanna calaoise agus earráide ar bhonn leanúnach chun í féin a chur ar an eolas maidir le leibhéal reatha calaoise agus earráidí ina cuid íocaíochtaí agus a réimeas rialaithe a leasú dá réir.
- 23.18** Thug an tOifigeach Cuntasaíochta le fios go bhfuil an leibhéal measta ar íocaíocht mhírialta a bhfuil breac-chuntas air i bhFíor 23.3 bunaithe ar thorthaí atá cúig nó ocht mbliana d'aois i gcásanna áirithe. Dúirt sí gur ar éigin a d'fhan an ráta íocaíochta mírialta seasamhach i rith na tréimhse sin. Measann sí go mbeadh an próiseas ina ndéantar na suirbhéanna tar éis dul i gcionn ar éifeachtacht rialaithe sna blianta ina dhiaidh. Dúirt sí freisin gurb é cur chuige na Roinne suirbhéanna a dhéanamh ar scéimeanna a bhfuil ardleibhéal chaiteachais acu áit a bhfuil an riosca cuid mhór níos airde. Tá an Roinn den tuairim go bhfuil leibhéal níos ísle riosca ag na scéimeanna Vóta nach ndearnadh suirbhé orthu. Tá sé seo bunaithe ar eolas bainistiúil ar na scéimeanna agus ar tharlúint agus ar luach ró-íocaíochtaí ar na scéimeanna sin.

Ró-íocaíochtaí Braite

- 23.19** Nuair a thagann eolas nua bainteach le héileamh reatha chun solais, féadfaidh an Roinn a chinneadh go foirmiúil nach bhfuil aon teidlíocht ag an éilitheoir i leith an mhéid atá á íoc leis/léi faoi láthair. Is é an toradh a bhíonn air seo de ghnáth go gcuirtear deireadh leis an íocaíocht nó go laghdaítear í go dtí an leibhéal cuí, le héifeacht láithreach. Féadfaidh an Roinn freisin fiach ró-íocaíochta a thaifeadadh le haisghabháil ón nduine atá i gceist, ag brath ar na himthosca.³
- 23.20** I roinnt mhaith cásanna ina laghdaítear íocaíochtaí nó ina gcuirtear deireadh leo tar éis athbhreithnithe, ní thaifeadann an Roinn fiach ró-íocaíochta. I gcásanna earráide éilitheora nó rannaí, féadfaidh an t-oifigeach breithiúnachta atá i mbun an cás a athbhreithniú, cinneadh a dhéanamh gur dáta reatha dáta éifeachtach cinnidh leasaithe, agus ní dáta cúlghabhálach, agus sa chás seo ní bhíonn aon ró-íocaíocht i gceist. I gcásanna eile, d'fhéadfadh nach mbeadh aon bhealach éifeachtach ann chun an dáta ar ar tháinig athrú ar theidlíocht an éilitheora a bhunú.

² Mhaigh an Roinn go bhfuil uainiú suirbhé maidir le Liúntas Leasa Forlíontach á bhreithniú go gníomhach aici.

³ I gcás go ndéantar fiach ró-íocaíochta a thaifeadadh, bíonn oibleagáid reachtúil ar an éilitheoir an méid a íoc ar ais leis an Roinn. Éiríonn an oibleagáid aisíochta faoi Alt 335 den Acht Comhdhlúite Leasa Shóisialaigh, 2005. Déileáiltear le haisghabháil ró-íocaíochtaí taifeadta i gCaibidil 22 den tuarascáil seo.

- 23.21** Ní tomhas iontaofa é luach ró-íocaíochtaí a taifeadadh i mbliain amháin (cibé an de bharr calaoise nó tosca eile) ar bhunleibhéal íocaíochtaí mí rialta sa bhliain sin.
- 23.22** Tá an Roinn den tuairim gurb é méid na ró-íocaíochtaí bainteach le calaois a thaifeadann sí an t-aon tomhas iontaofa ar ró-íocaíochtaí de bharr calaoise. Ach ní eascraíonn ró-íocaíochtaí taifeadta ach i gcásanna ina mbraitear ró-íocaíocht agus go gcinneann oifigeach breithiúnachta (bunaithe ar an bhfianaise atá ar fáil) nach raibh an t-éilitheoir i dteideal íocaíochta leasa ar feadh tréimhse ama. Féadfaidh ró-íocaíochtaí a taifeadadh i dtréimhse a bheith bainteach freisin le híocaíochtaí a rinneadh i dtréimhsí cuntasáíochta roimhe seo.

Forfheidhmiú Athruithe Bhuiséad 2012

- 23.23** Bíonn tionchar ag na coinníollacha teidlíochta a leagtar síos do scéimeanna, ag imthosca spriocphobal agus ag an bpróiseas a úsáideann an Roinn chun éilimh a mheas agus chun srian a choinneáil ar íocaíochtaí leanúnacha, ar mhéid na híocaíochta mírialta.
- 23.24** Bhraith an Roinn roinnt deacrachtaí i bhforfheimiú athruithe a tugadh isteach i mBuiséad 2012 maidir le híocaíochtaí Teaghlach Aontuismitheora, Cúnamh Feirme agus Liúntas Breosla.

Athruithe íocaíochta

- 23.25** Suas go dtí 2012, d'fhéadfadh éilitheoir Teaghlach Aontuismitheora suas le €146.50 in aghaidh na seachtaine a thuilleamh gan cur isteach ar a t(h)eidlíocht. I mBuiséad 2012, laghdaíodh an tairseach 'neamhairde' seo go €130 in aghaidh na seachtaine agus laghdóidh sé tuilleadh thar an chéad cheithre bliana eile go dtí €60 in aghaidh na seachtaine. Lastuas den tairseach tuillimh ábhartha, téann an teidlíocht i laghad de réir mar a mhéadaíonn an tuilleamh go dtí go gcuirtear deireadh ar fad leis an teidlíocht.
- 23.26** Tá ríomh acmhainne maidir le Cúnamh Feirme bunaithe ar ollioncam bliantúil lúide costais a thabhaítear le riachtanas agus an fhéinfhostaíocht á cur i gcrích, lúide liúntas do gach leanbh cleithiúnach. Déantar céatadán den iarmhéid a mheas mar acmhainn. Ó Eanáir 2012, laghdaíodh asbhaintí a céadaíodh maidir le leanaí cleithiúnacha agus ioncam inmheasúnaithe á ríomh agus mhéadaigh an céatadán den ioncam a measúnaíodh mar acmhainn ó 70% go 85%.
- 23.27** Déanann córas ríomhaireachta na Roinne an figiúr acmhainne measúnaithe a ríomhtar de láimh a thaifeadadh agus ní thógann sé ar bord na comhábhair aonair ar ionann iad agus tuilleamh nó acmhainn éilitheora. Dá thoradh níorbh fhéidir leis an Roinn na hathruithe buiséadacha a chur i bhfeidhm tríd síos agus coigeartú ríomhchláraithe in úsáid.

Athbhreithniú ar Éilimh

- 23.28** Cuireadh na hathruithe buiséadacha i bhfeidhm ar gach éilitheoir nua Teaghlach Aontuismitheora agus Cúnamh Feirme ó Eanáir 2012, ach ní féidir na hathruithe a chur i bhfeidhm ar éilimh reatha ach trí athbhreithniú ar chásanna aonair. Níl an Roinn ag ardú ro-íocaíochtaí i leith méideanna a ró-íocadh idir tabhairt isteach na n-athruithe buiséadacha agus forfheidhmiú na n-athruithe sin, de réir mar a dhéantar athbhreithniú ar chásanna. Dá thoradh seo, íocadh claint áirithe de bhreis ar a dteidlíochtaí ó 1 Eanáir 2012 go dtí an dáta a ndearnadh athbhreithniú ar an gcás agus gur cuireadh aon athruithe riachtanacha ar an ráta i bhfeidhm.

23.29 Maidir leis an Teaghlach Aontuismitheora

- Aithníodh 42,000 éilitheoir reatha a raibh tuilleamh acu i 2010, agus eisíodh foirmeacha athbhreithnithe chucu. Bhí athbhreithniú déanta ar bheagán faoi bhun dhá dtrian de na cásanna faoi dheireadh Iúil 2012, agus cuireadh deireadh lena n-íocaíochtaí nó rinneadh coigeartú orthu nuair ba ghá. Measadh go mbeadh athbhreithnithe ar na cásanna a bhí fanta tugtha chun críche faoi lár Mheán Fómhair 2012.
- Bhí tuilleamh ag 5,500 éilitheoir eile i 2011. Eisíodh foirmeacha athbhreithnithe chuig na héilitheoirí sin in Iúil 2012, agus meastar go mbeidh athbhreithniú na gcásanna sin tugtha chun críche faoi dheireadh Mheán Fómhair 2012.
- D'eisigh an Roinn foirmeacha athbhreithnithe chuig na héilitheoirí Teaghlach Aontuismitheora a bhí fanta (thart ar 48,000), a bhféadfadh go raibh tuilleamh fostaíochta neamhdhearbhaite nó deireanach acu. Ach ní mheastar go mbeidh athrú ar a n-acmhainní sna cásanna seo.

23.30 D'éiligh forfheidhmiú na n-athruithe buiséadacha athbhreithniú de láimh ar thart ar 11,000 éileamh ar Chúnamh Feirme. Ag deireadh Iúil 2012, bhí athbhreithniú déanta ar thart ar 80% de na cásanna seo.

23.31 Mhaígh an tOifigeach Cuntasaíochta gurb é cur chuige na Roinne d'fhorfheidhmiú na n-athruithe buiséadacha d'éilitheoirí atá ann cheana féin ná tosaíocht a thabhairt d'athbhreithniú cásanna is mó is dóigh a mbeidh coigeartú ar rátaí íocaíochta de bharr athruithe buiséadacha orthu. Ach beidh athruithe ar rátaí íocaíochta ar chúinsí eile de bharr an athbhreithnithe seo mar athrú ar acmhainn nó ar theidlíochtaí éilitheora ón athbhreithniú deiridh. Níl an Roinn in ann miondealú a chur ar fáil de na hathruithe ar rátaí íocaíochta de thoradh athbhreithnithe idir iad siúd a bhí mar thoradh ar athruithe buiséadacha agus iad siúd a d'éirigh de bharr cúinsí eile.

Liúntas Breosla

23.32 Íoctar liúntas breosla le daoine atá ag brath ar leas sóisialach fadtéarmach agus nach bhfuil in ann soláthar dá riachtanais téimh féin. Féadfaidh éilitheoirí scéimeanna de réir tástála acmhainne lena n-áirítear an Pinsean Stáit, Teaghlach Aontuismitheora, Liúntas Cuardaitheora Poist fadtéarmach, agus Liúntas Leasa Forliontach, liúntas breosla de €20 in aghaidh na seachtaine a éileamh do sheachtainí áirithe gach bliain. Suas go dtí 2012 íocadh an liúntas seo do 32 seachtain ach laghdaíodh é seo go 26 seachtain i mBuiséad 2012.

23.33 Bhí íocaíochtaí liúntais bhreosla do gheimhreadh 2011/2012 le teacht chun críche ar 6 Aibreán 2012. Ach de bharr earráide agus an t-athrú seo á nuashonrú ar chóras ríomhaireachta na Roinne, íocadh seachtain bhreise do thart ar 60,000 éilitheoir Cuardaitheora Poist ar eascair ró-íocaíocht de €1.2 milliún as.

23.34 Scríobh an Roinn chuig na héilitheoirí lena mbaineann ar 21 Lúnasa 2012 le fógra a thabhairt dóibh faoin gceist seo agus le rá leo go ndéanfaí an ró-íocaíocht a aisghabháil trí íocaíochtaí a chur siar seachtain amháin nuair a chuirtear tús le híocaíochtaí liúntas breosla in athuair i nDeireadh Fómhair 2012. Tá an Roinn den tuairim go mbeidh céatadan ard d'éilitheoirí a ró-íocadh, fós ag fáil íocaíochta ag an am sin. I gcás nach féidir an ró-íocaíocht a fháil ar ais ó íocaíochtaí amach anseo i leith an liúntais bhreosla, tá sé i gceist ag an Roinn na ró-íocaíochtaí a thaifeadadh agus iarracht a dhéanamh iad a aisghabháil ar bhealaí eile.

23.35 Mhaígh an Roinn, de thoradh na hearráide seo, go bhfuil athbhreithniú agus leasú déanta aici ar a nósanna imeachta do nuashonrú mionsonraí ráta scéime ar a córais íocaíochta.

Conclúidí agus Moltaí

- 23.36** San am atá caite tá an Roinn tar éis suirbhéanna calaoise agus earráide a dhéanamh ar éilimh a roghnaíodh go randamach ar roinnt scéimeanna leasa. Tá roinnt mórscéimeanna caiteachais, mar shampla an Liúntas Leasa Forlíontach, nach raibh faoi réir suirbhé den chineál seo, agus téann na torthaí suirbhé is deireanaí maidir le roinnt scéimeanna le hardleibhéil chaiteachais siar go dtí 2004 agus 2005.
- 23.37** Ina tionscnamh calaoise is deireanaí tá an Roinn tiomanta do dhá shuirbhé calaoise agus earráide a dhéanamh in aghaidh na bliana.
- 23.38** Thug an tOifigeach Cuntasaíochta ar aird go gcuireann suirbhéanna calaoise agus earráide táscaire riosca measta na scéime a ndearnadh suirbhéireacht uirthi ar fáil go príomha don Roinn chun cur ar chumas na Roinne próisis agus nósanna imeachta rialaithe a fheabhsú thar na scéimeanna ábhartha. Dúirt sí go ndéanfar athbhreithniú bliantúil ar uainiú agus ar reachtáil na suirbhéanna agus go n-aithnítear go bhféadfadh go dteastódh cur chuige éagsúil nó breise i leith suirbhéanna ag cur riachtanais shonracha gnó nó treochtaí a bheidh ag teacht chun cinn san áireamh. Dúirt sí freisin go bhfuil uainiú suirbhé maidir le Liúntas Leasa Forlíontach á mheas mar chuid d'athbhreithniú ginearálta ar nósanna imeachta rialaithe maidir leis an scéim sin.

Moladh 23.1: Ba chóir don Roinn glacadh le cur chuige a bhreithniú lena ngabhann dearadh suirbhéanna calaoise agus earráide bunaithe ar an gcaiteachas bliantúil i scéimeanna aonair. Mar shampla

- Íocaíochtaí a athbhreithnítear go leanúnach — mar gheall ar ábharthacht an chaiteachais (abair, os cionn €1 billiún in aghaidh na bliana) ba chóir don Roinn athbhreithnithe a dhéanamh ar líon beag éileamh roghnaithe go randamach do Liúntas Cuardaitheora Poist, pinsean Stáit, Sochar Leanaí, íocaíochtaí baintrí/baintrí fir agus caomhnóra, Liúntas Míchumais agus íocaíochtaí Teaghlach Aontuismitheora ar bhonn leanúnach (gan líon na n-athbhreithnithe a ndéantar ar bhonn spriocdhírthe a laghdú go suntasach).
- Íocaíochtaí a athbhreithnítear go hócáideach — i gcásanna scéimeanna eile ina bhfuil caiteachas sách ábharach (e.g. i gcás go bhfuil an caiteachas sa réimse €500 milliún go €1 billiún in aghaidh na bliana), ba chóir suirbhéanna a dhéanamh go tréimhsiúil.
- Íocaíochtaí nach ndéantar athbhreithniú orthu — ní dhéanfaí athbhreithniú ar scéimeanna ina bhfuil an caiteachas bliantúil níos lú ná €500 milliún in aghaidh na bliana má bhíonn srianta acmhainne leantacha ann, ach amháin i gcásanna a raibh an Roinn ar an eolas faoi ardleibhéil riosca agus/nó íocaíochtaí suntasacha de bhreis ar theidlíochtaí.

Freagra an Oifigigh Cuntasaíochta: Aontaím i bpáirt. Breithneoidh an Roinn glacadh leis an gcur chuige i leith suirbhéanna calaoise agus earráide a bhfuil breac-chuntas tugtha air thuas. Ach caithfear scrúdú a dhéanamh ar an luach atá le baint as athbhreithnithe randamacha a dhéanamh ar bhonn leanúnach do na scéimeanna ábharacha a liostáileadh. Tá an mhodheolaíocht reatha do shuirbhéanna calaoise agus earráide dian ar acmhainní.

- 23.39** Tugann torthaí suirbhéanna na Roinne go dtí seo le fios go bhfuil leibhéal suntasach íocaíochta scéime mírálta maidir le scéimeanna Vóta-mhaoinithe. Ní gá gur caillteanas airgid coibhéiseach don Roinn i gcónaí a bheadh mar thoradh ar na híocaíochtaí mírálta seo mar go bhféadfadh go mbeadh éilitheoirí i dteideal éileamh a dhéanamh faoi scéim éagsúil nó go bhféadfaí go gcuirfí san áireamh iad mar chleithiúnaí aosaithe le héilitheoir eile. Ach fiú nuair a chuirtear é seo san áireamh bíonn cuma shuntasach ar na leibhéil iarmharacha caillteanaís. Mar shampla, sna suirbhéanna is deireanaí a tugadh chun críche maidir le scéimeanna Vóta-mhaoinithe, mheas an Roinn gurb é 2.7% an glanchaillteanas de bharr íocaíochtaí mírálta maidir le híocaíochtaí Teaghlach Aontuismitheora agus 4.1% maidir le Liúntas Míchumais.
- 23.40** Thagair mé i mo theastas ar Chuntas Leithreasa na Roinne do 2011 don leibhéal míraltacha, ar dóigh liom a bheith ábhartha i gcomhthéacs an chaiteachais fhoriomláin a taifeadadh sa Vóta.⁴
- 23.41** Anuas ar íocaíochtaí scéime mírálta leanúnacha, bhí deacracht ag an Roinn roinnt athruithe buiséadacha a tugadh isteach i mBuiséad 2012 a chur i bhfeidhm.
- 23.42** De bharr srianta le córais ríomhaireachta reatha na Roinne, ní féidir athruithe a bhaineann le tuilleamh agus le hacmhainní i measúnú teidlíochta d'íocaíochtaí Teaghlach Aontuismitheora agus Cúnamh Feirme a chur i bhfeidhm d'éilimh reatha ach trí athbheithniú ar chásanna aonair. Dá thoradh fuair éilitheoirí áirithe íocaíochta sa bhreis ar theidlíocht. Ní féidir leis an Roinn meastachán a chur ar fáil ar an leibhéal ró-íocaíochtaí a tabhaíodh mar gheall ar mhoill i gcur i bhfeidhm athruithe buiséadacha agus níl sé i gceist aici aisghabháil na ró-íocaíochtaí sin a lorg. Tá mionathruithe ar chórais íocaíochta ríomhaireachta na Roinne á mbeartú chun a chinntiú gur féidir athruithe dá leithéid a chur i bhfeidhm sa todhchaí ón dáta a achtar an reachtaíocht.
- 23.43** Níor nuashonraíodh laghduithe ar liúntas breosla i gcóras íocaíochta na Roinne i leith catagóire áirithe éilitheoirí Cuardaitheora Poist, a raibh ró-íocaíochtaí thart ar €1.2 milliún i gceist inti. Tá sé i gceist ag an Roinn, nuair is féidir, na ró-íocaíochtaí seo a fháil ar ais ó íocaíochtaí liúntas breosla a thosóidh arís i nDeireadh Fómhair 2012. I gcás nach bhfuil éilitheoir a ró-íocadh ag fáil íocaíochta níos mó tá sé beartaithe ag an Roinn ró-íocaíocht a thaifeadadh agus iarracht a dhéanamh é a fháil ar ais ó íocaíochtaí leasa sa todhchaí. Anuas air sin tá sé ráite ag an Roinn go bhfuil na rialuithe a bhaineann le nuashonrú athruithe dá córais íocaíochta ríomhaireachta neartaithe aici.

Moladh 23.2: Ba chóir córais ríomhaireachta na Roinne a oiriúnú chun príomhshonraí a úsáidtear i gcinnteoireacht ar éilimh aonair a thaifeadadh agus ba chóir go mbeadh feidhm ríomhaireachta ionsuite iontu leis an gcumas coigeartuithe ar ráta a phróiseáil go héifeachtach lena n-áirítear giniúint chumarsáide mínithí d'éilitheoirí ar cuireadh isteach orthu.

Freagra an Oifigigh Chuntasaíochta: Aontaím. Tá sé beartaithe ag an Roinn a córas ríomhaireachta a fheabhsú sa chaoi gur féidir leis sonraí maidir le hacmhainn agus le tuilleamh a ghabháil agus a stóráil mar aon le torthaí doiciméad scanáilte a ghabháil agus a eisiúint sa chaoi, sa todhchaí, gur féidir léi athruithe a chur i bhfeidhm ó dháta éifeachtach na reachtaíochta. Tá an fheidhmiúlacht seo ar fáil sa ghlúin is deireanaí de chórais ríomhaireachta na Roinne atá deartha le tacaíocht a thabhairt do phróisis agus d'íocaíochtaí chomh maith. Is próiseas leanúnach é aistriú scéimeanna ó chórais níos sine go dtí na córais a forbraíodh go deireanach. Ag deireadh Lúnasa 2012, bhí breis agus aon trian de scéimeanna na Roinne, ar ionann iad agus trí cheathrú den ualach éileamh reatha aistrithe.

⁴ Faoi alt 3(5) d'Acht an Ard-Reachtair Cuntas agus Ciste (Leasú) 1993, caithfidh teastas iniúchta ar chuntas leithreasa tagairt d'aon chás ábharthachta in ar mhainnigh Roinn caiteachas a taifeadadh sa chuntas a fheidhmiú chun na críocha ar cheap an tOireachtas don leithreasú, nó go bhfuil na hidirbhearta a taifeadadh sa chuntas i gcomhréir leis an údarás faoina gceaptar iad a bheith déanta.

Moladh 23.3: Ba chóir don Roinn a nósanna imeachta rialaithe ar a comhaid sonraí a neartú. Ba chóir do na rialuithe seo a chinntiú go bhfuil na hathruithe uile ar shonraí seasta údaraithe agus go gcuirtear gach athrú údaraithe i bhfeidhm go hiomlán. D'fhéadfadh rialuithe dá leithéid nósanna imeachta athraithe córais a dhoiciméadú agus a fhoirmlíú, údarú gach athrú ar bhuanshonraí ag leibhéal iomchuí, deimhniú tuairiscí athraithe ó chórais íocaíochta ríomhaireachta na Roinne agus tástáil athruithe iarfheidhmithe a bheith san áireamh iontu.

Freagra an Oifigigh Cuntasaíochta: Aontaím. Tá roinnt mhaith rialuithe ag an Roinn thart ar a nósanna rialuithe ar a comhaid sonraí agus déanann sí monatóireacht ar a n-éifeachtacht ar bhonn leanúnach. I bhfianaise an mholta thuas, déanfaidh an Roinn athbhreithniú orthu agus neartóidh sí iad go cuí.